

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

BARN RESONERAR KRING GENUS

En kvalitativ studie om barns tankar kring genus utifrån en normbrytande barnbok

MELINA FRIBERG OCH MATILDA SUNDKVIST

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Karin Bergman

Examinator: Olle Tivenius

Höstterminen

2019

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

kultur och kommunikation

OAU094

15 hp

Höstterminen

2019

SAMMANFATTNING

Melina Friberg och Matilda Sundkvist

Barn resonerar kring genus

En kvalitativ studie om barns tankar kring genus utifrån en normbrytande barnbok

Children Reason About Gender

2019

Antal sidor: 40

Syftet med denna studie är att synliggöra barns tankar kring genus och om de uppfattar de traditionella könsrollerna som finns i dagens samhälle. Detta undersöks genom frågeställningen: Hur uppfattar barnen i studien könsnormer? Vi undersöker även om barnen påverkas av de andra medverkandes åsikter genom frågeställningarna: Påverkas barnen i studien av andras åsikter kring könsnormer? Visar empirin några skillnader mellan intervjugrupperna utifrån könen på deltagarna? Studien baseras på en kvalitativ metod där vi genomfört fokusgruppintervjuer i form av boksamtal utifrån en normkritisk barnbok. Resultatet visar på att de medverkade barnens uppfattningar kring könsnormer inte stämmer överens med stereotypa föreställningar som finns i samhället. Vi kan dock se att vissa av barnen har föreställningarna som finns i dagens samhälle om vad som är acceptabelt för de olika biologiska könen. Vår slutsats är att det finns skillnader mellan hur pojkar och flickor ser på könsnormer och att det finns skillnader mellan de olika intervjugrupperna som bestod av flickor, pojkar och två blandade grupper.

Nyckelord: Genus, könsnormer, könsstereotyper, fokusgruppintervjuer, boksamtal, grundskolans tidiga år

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar	1
1.2	Begrepp och definitioner	1
1.2.1	Kön.....	1
	Genus.....	2
	Maktordningar, genusramar och könsroller.....	2
1.2.2	Barn.....	3
2	Bakgrund.....	4
2.1	Litteraturgenomgång och tidigare forskning.....	4
2.1.1	Genus i skolan	4
2.1.2	Boksamtal i skolan.....	5
2.1.3	En normbrytande barnbok.....	6
3	Teorianknytning.....	7
3.1	Hirdmans genussystem.....	7
3.2	Davies poststrukturalistisk teori.....	7
4	Metod.....	8
4.1	Metodval.....	8
4.2	Urval	9
4.3	Genomförande.....	10
4.3.1	Läsningen av Kalle som Lucia.....	10
4.4	Bearbetning av insamlat material	11
4.5	Reliabilitet och validitet.....	11
4.5.1	Reliabilitet.....	11
4.5.2	Validitet.....	12
4.6	Etik.....	12
4.7	Metoddiskussion.....	13
4.7.1	Varför Kalle som Lucia?.....	14
5	Resultat.....	15
5.1	Barns uppfattning om könsnormer.....	15

5.1.1	Beteenden under läsningen.....	15
5.1.2	Åsikter utifrån <i>Kalle som Lucia</i>	17
5.1.3	Utifrån barnens egna erfarenheter.....	19
5.2	Gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer.....	20
5.2.1	Åsiktsändring	21
5.2.2	Peptalk.....	22
5.3	Skillnaderna mellan grupperna	22
5.3.1	”Bry dig inte” - peptalk.....	23
5.3.2	Talutrymmet och språkanvändningen.....	24
5.3.3	Bekräftelsesökande.....	25
5.4	Slutsats	26
6	Resultatdiskussion.....	27
6.1	Barns uppfattning om könsnormer.....	27
6.2	Gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer.....	29
6.3	Skillnaderna mellan grupperna	30
6.4	Fortsatt forskning	31
7	Referenser.....	33

1 Inledning

I dagens samhälle är frågan om genus mer synlig än någonsin och det blir allt mer accepterat att frångå normen och hitta sin egen väg. Detta syns exempelvis i Bratts artikel (2018) där en skola aktivt går emot normen och har både en manlig och en kvinnlig Lucia i sitt luciatåg. Vi har dock sett att detta inte gäller alla och att barn till stor del går efter de traditionella könsnormer som gestaltas för dem runt omkring.

Skolverket (2019) skriver i läroplanen för grundskolan att lärarna i sin undervisning ska arbeta med jämställdhet och normer. Lärare ska genom sin undervisning skapa en acceptans hos eleverna för att det i sin tur ska motverka diskriminering. Det står att:

Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, [...], könsöverskridande identitet eller uttryck, [...]. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. (Skolverket, 2019, s. 5)

För att lärare ska kunna arbeta mot diskrimineringen på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck behöver lärare ha vetskap om vad hans elever tycker och tänker kring detta. Genom att synliggöra hur barn resonerar kring genus kan lärare och andra lättare bemöta deras tankar och funderingar och arbeta utifrån dem. Vår studie grundar sig därför i hur barn resonerar kring genus och de föreställningar kring de könsroller som finns, inte bara i skolan utan även i barnets vardag.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att synliggöra barns tankar kring genus och om de uppfattar traditionella könsroller som finns i dagens samhälle. Genom att synliggöra hur barn resonerar kring genus finns möjligheter för lärare att lägga upp framtida arbete och därför kunna jobba vidare med de värderingar som finns hos barnen.

1. Hur uppfattar barnen i studien könsnormer?
2. Påverkas barnen i studien av andras åsikter kring könsnormer?
3. Visar Empirin några skillnader mellan intervjugrupperna utifrån könen på deltagarna?

1.2 Begrepp och definitioner

I detta avsnitt förklaras begrepp som kommer att användas genomgående i studien. De begrepp som förtydligas är kön, genus, maktordningar, genusramar och könsnormer.

1.2.1 Kön

Henkel (2006) beskriver kön som det biologiska könet. Enligt Nationalencyklopedin (2019A) innebär kön de egenskaper i form av könsceller som en individ producerar som är avgörande för det könet som tilldelas. Uppsatsen grundar sig i att det finns två biologiska kön, man och kvinna.

1.2.2 Genus

Nationalencyklopedin (2019B) beskriver genus utifrån något som avspeglar vissa kulturellt viktiga egenskaper, ett exempel som nämns är hur det framförallt gäller skillnaderna mellan manligt och kvinnligt. Henkel (2006) nämner hur genus motsvarar det sociala könet, hur kön är det biologiska könet och förtydligar även begreppet genus genom att beskriva de egenskaper som anses vara manligt respektive kvinnligt som en del av genus.

Genus är idéer och föreställningar som samhället har som sker i samband med de två könen och inte utifrån en egen individ. I samhället är det mycket som är genusifierat, som utgår från att ting är kodat manligt eller kvinnligt. De tingen kan vara allt från arbetsuppgifter, yrken, färger, egenskaper eller kroppsrörelser. Genus och genusifiering är något som under både tid och kultur förändras och varierar utifrån vad som anses som manligt respektive kvinnligt. (Hedlin, 2010)

Genus är något som ständigt görs om och är föränderligt utifrån ett historiskt perspektiv. Under 1700-talet ansågs det manligt att både sminka sig och använda peruk, något som i dag anses som kvinnligt. Henkel (2006) nämner hur det inte bara är utifrån ett historiskt perspektiv som förändringen sker utan även utifrån ett geografiskt perspektiv som genus är föränderligt. Egenskaper och uttrycksätt som förknippas med könen förändras beroende vart du lever och befinner dig.

Genus baseras på olika förväntningar som finns på människor och byggs upp utifrån könstillhörigheten och finns redan från fosterstadiet. Redan då börjar barnet få tillskrivna egenskaper som utgår från könstillhörigheten som barnet har. Samhället förväntar sig därför att flickor och pojkar ska bete sig olika och därför ha olika sorts behov, dessa förväntningar sker vanligtvis omedvetet. Redan som barn behandlas barnen olika av vuxna utifrån vilket biologisk kön de tillhör. Det kan vara hur vuxna kommunicerar med dem, att kroppsspråket och kroppskontakten varierar beroende om barnet är en pojke eller en flicka. Barn lär sig väldigt snabbt vad förväntas av dem utifrån sitt kön, eftersom de ofta får positiv bekräftelse att hålla sig inom sin ram för den tilldelade könsrollen. Utan att vara medvetna om det så styr omvärlden in barnen i lekar och intressen utifrån den könstillhörigheten som finns. (Heikkilä, U.Å)

1.2.3 Maktordningar, genusramar och könsroller

Enligt Nationalencyklopedin (2019C) är könsroll ett begrepp för skillnaderna som finns mellan könen som avser beteende, värderingar, normer, föreställningar, resurser, makt och prestige utifrån ett socialt och kulturellt perspektiv. Hedlin (2010) nämner hur könsroller synliggör könsstrykturer och könsnormerna som finns i samhället. I Skolverkets (2019) centrala innehåll framgår det hur eleverna i de tidiga åldrarna ska vara medvetna om olika livsfrågor som har en relevans för dem. Det ingår där bland annat att lärare ska upplysa eleverna om könsrollerna.

Det finns olika delar av maktordningen i samhället, som är isärhållandet av könen, mannen som norm och heteronormativitet. Fortsättningsvis kommer två av dessa delar att redogöras vilket är isärhållandet av könen och mannen som norm. Isärhållandet för kön utgår från att det finns två kön, man och kvinna. Vi delar in människor i dessa

två fack och sedan ger dem olika egenskaper. Det är genom isärhållandet av könen som normerna uppstår för att sedan utvecklas till vad som accepteras inom de olika könen, manligt eller pojktigt och kvinnligt eller flickigt beteende. Norm är som osynliga maktregler som finns i samhället, som bland annat rör sig om kön. (Henkel, 2006)

Normen blir främst tydlig när det är någon som bryter mot den. Hur en flicka eller pojke förväntas bete sig, vara eller tycka är en norm där förväntningarna skiljer sig mellan de olika könen. Där föreställningarna blir tydliga mellan könen är klädkoder, kroppsspråk, yrken samt att det finns olika avdelningar i leksaksaffären för vad som är flick- respektive pojkleksaker. Ett exempel där det blir tydligt är när en kvinna som har ett enligt normen manligt yrke. Hon beskrivs då utifrån sitt kön och inte bara utifrån sin profession, som till exempel kvinnlig läkare, kvinnlig rektor eller kvinnlig advokat. (Henkel, 2006)

Det finns dock exempel på där kvinnan anses som normen inom vissa yrken. De yrken där kvinnan är normen är ofta kvinnodominerade och yrken som har lägre status som till exempel förskollärare eller sjuksköterska. De få män som arbetar inom dessa yrken beskrivs oftast inte bara utifrån sin profession utan också utifrån sitt kön - manlig förskollärare eller manlig sjuksköterska. (Hedlin, 2010)

De olika normerna som finns inom könen kan även kallas för genusramar eller könsroller som tydliggör vad som är accepterat och förväntat inom dem olika ramarna beroende på om du är en flicka eller pojke. Genom medvetna eller omedvetna val upprätthålls samhällets genusramar. Ett medvetet val kan vara klädvalet eller ett omedvetet val kan vara att på olika sätt rätta en person som överträder ramarna. (Henkel, 2006)

Den andra maktordningen som Henkel (2006) beskriver är den som utgår från att mannen är normen och idealet. Det beskrivs att det manliga könet är normen och att de manliga attributen ses som de normala till skillnad från de kvinnliga vilket ses som avvikande och onormala. De kvinnliga attributen värderas därav lägre än de manliga. I språket kan vi se hur mannen ses som norm exempelvis genom orden; människa och tjänsteman. Ett annat tydligt exempel är också hur man använder sig av rösträtt och kvinnlig rösträtt. (Henkel, 2006)

Eftersom normen är det manliga attributen är flickor och kvinnor mer genusflexibla än pojkar och män. Det är lättare för dem att bredda sin könsroll som flicka eller kvinna. Det beror på att det finns en större acceptans kring flickor och kvinnor som överskrider genusramarna än tvärtom. När en flicka agerar enligt genusramen för vad som anses pojktigt kallas de för tuffa, coola eller pojkflickor. Pojkar som överskrider genusramen däremot kallas för veka, fjolla, tönt och ordet flickpojke finns inte etablerat i samhället. Detta hänger ihop med hur könsmaktsordningen är byggd och hur det är mer accepterat att klättra upp i hierarkin och utgå från det som är normen än att klättra ner och bli kvinnlig. För att synliggöra den strukturella ojämställdheten mellan kvinnor och män är könsmaktsordningen ett tydligt teoretiskt sätt. (Henkel, 2006)

1.2.4 Barn

I studien används begreppet barn istället för elever eftersom vi tar in och använder det barnen lärt sig, upplevt, tänker och känner kring hela sin vardag och inte bara från sin

skoldag. Det är inte bara barnens skoldag som kan påverka hens syn på genus, utan barnet kan även påverkas av vårdnadshavares åsikter, kultur, geografisk punkt och barnets bakgrund.

2 Bakgrund

Den första januari 2020 blir FN:s konvention om barns rättigheter svensk lag. Detta gör att arbete utifrån den blir strängare och att skolans arbete mot exempelvis diskriminering bör förbättras eftersom det nu blir lag. I barnkonventionen, som den även benämns, ingår flera artiklar som utgår från att barn ska respekteras och respektera andra barn. Artikel 13 i barnkonventionen (2019) grundar sig i barnens rätt till yttrandefrihet, dock finns det undantag i denna artikel då andras människors rättigheter och anseende ska respekteras mer än yttrandefriheten. Detta går att tolka som att barn inte ska kunna diskriminera eller bli diskriminerade utifrån sin könstillhörighet eller könsöverskridande identitet. I artikel 28 och 29 finns ett skolperspektiv om hur barnen i skolan ska lära sig om mänskliga rättigheter och människors lika värde och respektera det. Detta går också att tolka till hur barn även i skolan ska få kunskapen till att motverka diskriminering genom att få kunskapen om människans lika värde och avvikelserna från normen som förekommer i samhället.

Enligt Skollagen (SFS 2010:800) framgår det tydligt hur skolorna i Sverige ska följa diskrimineringslagen i och med diskrimineringen som kan förekomma på skolor. Diskrimineringslagen ligger till grund för att motverka diskriminering genom att synliggöra att det finns olika grunder till diskriminering. I Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) framgår sju grundprinciper, där denna studie kopplas till två av dessa. De grundprinciperna är kön och könsöverskridande identitet och uttryck. Könsöverskridande identitet och uttryck menas med att någon som inte identifierar sig med något av könen eller agerar utifrån det andra könets attribut eller egenskaper som till exempel klädsel eller uttryck.

2.1 Litteraturgenomgång och tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras hur genus beskrivs i tidigare forskning, där fokus ligger på genus i skolan. Avsnittet kommer även behandla boksamtal i skolan och normbrytande barnböcker. Avsnittet ger fördjupade kunskaper och en grund för forskningsämnet och studien.

2.1.1 Genus i skolan

I skolan finns det en förväntan på lärarna att de ska ha goda kunskaper inom genusämnet och kunna undervisa inom detta. Hedlin (2010) menar att det genom läroplanerna framgår att jämställdhet ska fungera som en riktpunkt att stäva efter och att det omfattar genus. Att barn och elever ska kunna utvecklas så långt som möjligt utan att hindras av de krav och förväntningar som sätts på grund av könstillhörighet. Det förväntas att en lärare ska kunna diskutera dessa frågor med sina elever och kunna sätta in det i sammanhang för att öka elevernas förståelse.

I en genusanalys av skolan kan en verklighetsbild av bristen på jämställdhet synas, där varken vuxna eller barn behandlas likvärdigt eller har samma inflytande. Heikkilä (2015) skriver om hur lärare under 1990- och 2000-talet ansåg att de behandlade flickor och pojkar lika utan en större reflektion kring det eller ett behov av att uppmärksamma barnens kön i verksamheten, lärarna uttryckte även att de såg på individen och att därmed inte behövdes en fortsatt reflektion. Detta har även Hedlin (2010) lyft, om hur lärare ansåg att de behandlade eleverna utifrån individen och inte alls reflekterade utifrån könet, men att dessa lärare i praktiken visat ett förhållningssätt som skiljde sig från vad hen sa. Heikkilä (2015) menar dock att kön alltid är en närvarande faktor som behöver arbetas med praktiskt, att det alltid finns en, omedveten eller medveten, förväntan på hur flickor och pojkar ska vara. Hedlin (2010) lyfter tanke sättet att *behandla lika* om det verkligen är en jämställdhetsåtgärd då de villkor som, i samhället, finns på flickor och pojkar skiljer sig. Hedlin (2010) menar även att det är svårt att behandla alla lika eftersom dessa förväntningar på könen finns kvar även omedvetet.

Heikkilä (2015) skriver om begreppet *göra genus* vilket innebär att det finns olika förväntningar på hur flickor och pojkar ska vara. Att lärare har en förväntning på flickorna att de ska vara skötsamma, hjälpsamma och duktiga medan förväntningen på pojkarna är att de ska vara stökiga och ofokuserade och att dessa beteenden även förklaras bort som att "pojkar är ju som pojkar är" (Heikkilä, 2015, s.14). Dessa förväntningar finns inte med oss från födseln, utan är något som den rådande normen påverkar och skapar åt oss (Hedlin, 2010) och som vuxna projicerar och för över på barnen (Heikkilä, U.Å). Hedlin (2010) menar att människor anpassar sig efter normen genom de gestaltningar som finns utan att reflektera över det. Då dessa gestaltningar visar upp hur kvinnor respektive män ska vara. Att anpassa sig efter normen börjar redan som barn genom att barnet vill passa in och bli accepterad, därför följs dessa koder som finns för hur man som person ska vara (Hedlin, 2010).

Hedlin (2010) och Heikkilä (U.Å) beskriver risken att lyfta skillnader mellan könen, att det skapar enhetliga grupper av flickor och pojkar där alla i gruppen ska tycka, tänka, veta och vara lika när det istället råder större skillnader inom grupperna än mellan dem.

Hedlin (2010) fortsätter med att lyfta dessa förväntningar som osynliga regler för flickor och pojkar. Vad det finns för osynliga regler och om de är positiva eller om de begränsar barnet? Även om det finns osynliga regler som uppmuntras hos flickor men inte hos pojkar och tvärt om. De förväntningar som finns på flickor och pojkar går ofta ut över språket för barn mellan 0–3 år där flickor får tillgång till mer småprat från vuxna medan pojkar istället får direkta uppmaningar som exempelvis "hoppa inte där". Heikkilä (U.Å) skriver att i de situationer där flickor får småprat, vid förflyttningar mellan aktiviteter eller händelser möts istället pojkarna av tystnad.

2.1.2 Boksamtal i skolan

I skolans verksamhet är läsning en självklarhet i undervisningen. I de tidigare åldrarna är det ofta högläsning som gäller tills eleverna lärt sig och kan börja läsa själva. I läroplanen för grundskolan (skolverket, 2019) står det att eleverna genom undervisningen

ska arbeta med texter. Detta genom att bland annat läsa för att utveckla sina förmågor att bearbeta texter, utveckla sin identitet, få förståelse för omvärlden och utveckla sin kommunikativa förmåga.

”Vi lever i talets tid” skriver Chambers (2011, s.127) och fortsätter att samtalet är en grundläggande del i människans utveckling. Som lärare guidar man eleverna till att lära sig att föra bra samtal där innehållet i samtalet har en betydelse och inte bara görs för att. När eleverna får den stöttning de behöver i samtalandet får de även hjälp att kunna använda dessa förmågor i andra delar i livet där samtal uppstår (Chambers, 2011).

Vid boksamtalet ligger fokus på barnen själva, vad de reagerar på och reflekterar över i det lästa. Boken blir en utgångspunkt för samtalet där några förbestämda frågor finns med för att sätta igång samtalet. Samtalet får ta den väg som barnen själva väljer att ta det. Vid bra samtal ligger fokus på barnen själva som kritiska tänkare då barn ofta har som en medfödd känsla för att tänka kritiskt där de ifrågasätter, refererar, jämför och bedömer det dem hör eller läser. Genom att låta samtalet gå åt det håll som barnen styr det, genom sina kommentarer och reflektioner låter man eleverna vara kritiska och för bra samtal (Chambers, 2011).

2.1.3 En normbrytande barnbok

Pojkflickan är en figur som länge synts till i barnböcker. Begreppet innebär att karaktären är en flicka som visar egenskaper som traditionellt pojkar visar. Heggstad (2014) tar upp flickpojken som den manliga motsvarigheten. Detta begrepp och denna figur är istället nyare och är, till skillnad från pojkflicka, inte ett etablerat uttryck i Svenska Akademiens Ordbok. Heggstad (2014) fortsätter att även om begreppet flickpojke inte nämns har det på senare tid börjat synas pojkar som överskrider könsnormerna på olika sätt och vis, till exempel *Kalle med klänning* (2008) och *Kalle som Lucia* (2009) som visar på en pojke som vill ha på sig och göra sånt som traditionellt anses vara kvinnligt/flickigt.

I böckerna om Kalle är Kalle en pojke som byter normen och följer det flickpojkgiga, han vill i första boken (*Kalle med Klänning*, 2008) bära en rosa klänning och i andra boken vill Kalle vara Lucia. Boken *Kalle som Lucia* (2009) börjar med att Kalle försöker rätta sig efter hur en Lucia ska se ut enligt normen. En peruk av långt blont hår köps in för att göra att Kalle ska se ut som en Lucia. När Kalle till slut ska vara Lucia väljer han att ta av sig peruken och vara Lucia på sitt eget sätt, som sig själv. *Kalle som Lucia* lägger ett större fokus på att man ska få göra kön på sitt sätt istället för att rent av bryta normen och göra det som traditionellt syns på motsatta könet. Heggstad (2014) beskriver slutet av boken där papporna i publiken på Luciaframträdandet alla sätter på sig egna luciakronor och förklarar att de alltid har velat känna sig magiska, strålande och vackra. Att dessa män då bryter normen och gör sitt eget kön. Heggstad (2014) beskriver även en ny sorts av karaktär, unikaraktären, som representerar könsneutrala karaktärer där man som läsare inte kan avläsa vilket kön den har.

3 Teoriansknytning

I detta kapitel presenteras de teorier som denna studie utgår från. Det teoretiska perspektivet är som ett par glasögon som data betraktas utifrån (Tivenius, 2015). Denna studie utgår från Yvonne Hirdmans teori om genusystem och Bronwyn Davis post-strukturalistiska teori om hur flickor och pojkar gör kön genom språket som även kopplas ihop med Vygotskijs sociokulturella teori.

3.1 Hirdmans genusystem

Den centrala teorin som denna studie utgår från är Hirdmans (2001) teori om genusystemet. Teorin är uppbyggt av två delar vilka är isärhållandet av könen och hierarkin där mannen är norm. Den första grundprincipen av Hirdmans teori utgår från isärhållandet av manligt och kvinnligt. Hirdman anser att det finns överallt och strukturerar de maktordningar som finns i samhället. Dessa maktordningar uppfattas tydligt genom att till exempel se arbetsdelningen mellan män och kvinnor enligt Hirdmans genusystem. Maktordningar synliggörs även genom att betrakta de olika föreställningarna som finns beroende på vilket könstillhörighet som personen har. (Hirdman, 2001)

Den andra grundprincipen som framgår i Hirdmans teori om genusystem är den hierarki som finns i samhället där mannen ses vara högst upp och därför anses vara normen i samhället medan kvinnan anses vara underordnad mannen och därför avvikande i samband med genusnormen. Hirdman (2001) uttrycker hur den hierarkin har stor påverkan på samhället och även mycket som är omedvetet som i språket, där det ofta utgår från att mannen är norm.

Heikkilä (2015) sammanfattar Hirdmans teori om genusystem på detta sätt:

Genusordningen menar att det alltid finns en manlig överordning som visar sig i fördelning av makt och resurser och också avseende vad man ägnar sig åt och vad som då värderas högst. (Heikkilä, 2015, s. 38)

Det är tydligt genom Hirdmans (2001) teori om genusystem hur attribut och egenskaper tillhör ett av könen som sedan ställs och jämförs emot varandra, som exempel nämns ansiktsbehåring där det är manligt att ha det och kvinnligt att inte ha det. Hirdman (2001) nämner också hur en kvinna som går uppåt i hierarkin och betar sig utifrån något av de manliga attributen hyllas, medan det blir tvärtom för en man att klättra ner och bete sig typiskt kvinnligt.

I avsnitt 1.1.3 Maktordningar, genusamar och könsroller förekommer begrepps-förklaringar för begrepp som förekommer i detta avsnitt.

3.2 Davies poststrukturalistisk teori

Studien utgår även från Bronwyn Davies teori om hur pojkar och flickor gör kön genom kommunikation och interaktion med varandra (Heikkilä, 2015). Enligt Davies (2003) är inte könsrollerna och könsordningarna något som är fast och förutbestämt utan de skapas av de erfarenheter man har och förväntningar man har på sig. Davies (2003) belyser det djupt rotade västerländska tänkandet att världen är uppdelad i två kön,

man och kvinna och att dessa är varandras motsatser och att språket är en stor anledning till detta synsätt.

Språket beskrivs av Davies (2003) som ett nödvändigt verktyg för den sociala värld människan lever i, men att språket även är det som upprätthåller den sociala strukturen. Davies (2003) fortsätter med att människor inte föds med egenskaper specifika för deras kön utan dessa egenskaper skapas av yttre faktorer och dessa ”manliga” eller ”kvinnliga” egenskaper lär sig barn tidigt. Att barn genom språket, samhället och kultur lär sig och bygger upp sin identitet för hur de ska vara som flicka respektive pojke och att dessa köns kategoriseringar genom språket sätter gränser för barnen.

Davies poststrukturalistisk teori tar avstamp i Vygotskij arbete kring språk, lärande och utveckling. Vygotskij arbete ligger till grund för den sociokulturella traditionen som den svenska skolan och läroplanerna utgår från. Enligt Vygotskij (2001) sker lärandet via integrering eller kommunikation med andra människor, så som barn och vuxna. Människans tänkande påverkas av den miljö och de människor som de är omgivna av, som i detta erbjuds olika livsvillkor. Genom att utsätta sig för olika miljöer och människor utvecklar individen redskap som kunskapen och färdigheter för sina egna, andras och samhällets levnadsvillkor. Det sociokulturella perspektivet utgår från att människan kan utvecklas mer när hen är en del av en grupp och samarbetar med andra individer än om hen är själv. I och med andra individer kommer människan utvecklas och anamma nya färdigheter respektive kunskaper. (Vygotskij, 2001)

Säljö (2017) uttrycker hur nycklarna till barns och även vuxnas lärande och utvecklingen är interaktion och kommunikation enligt sociokulturella perspektivet vilket även återspeglar Davies teori, eftersom Davies anser att genus skapas genom språket, kommunikation och samspelet med varandra. Därför kommer denna studie att inte bara utgå från Hirdmans teori utan även Davies teori med en del av Vygotskijs eftersom studiens utgångspunkt är hur barn resonerar kring genus och hur de kommunicerar med varandra kring det.

4 Metod

I detta kapitel presenteras vårt metodval, urval, genomförande, bearbetning av det insamlade materialet och arbetets reliabilitet, validitet och etik. Avsnittet avslutas med en metoddiskussion.

4.1 Metodval

Tivenius (2015, s.68) skriver att ”Forskningsfrågorna styr valet av metod”. I linje med studiens syfte att synliggöra barns egna tankar kring genus valde vi därmed att arbeta utifrån semistrukturerade fokusgruppintervjuer. Detta med grund i boksamtal kring boken *Kalle som Lucia*. *Kalle som Lucia* handlar om pojken Kalle som vill vara skolans Lucia i årets luciåtåg. Han stoppas först av skolans vuxna men får tillslut gå som Lucia med stöttning av klasskompisarnas föräldrar. Vi valde denna bok eftersom vi anser att Kalle bryter normen för det som pojkar antas gilla i det att han vill bära klänning och vara Lucia.

Kalle som Lucia är andra boken i serien om Kalle utgiven 2008 av Sagolikt bokförlag. *Kalle som Lucia* är uppföljaren till *Kalle med klänning* och är en modern och normbrytande saga om dilemmat att få eller inte få vara den man är.

Vi valde att genomföra intervjuer eftersom vi ville få fram barnens egna känslor, åsikter, uppfattningar och erfarenheter kring ämnet och därmed få fram kvalitativa svar. Att göra intervjun till fokusgruppintervjuer var för att barnen skulle få chansen resonera med varandra kring ämnet och dela med sig av varandras tankar. Vi ville även se om och i så fall hur barnen skulle påverka varandra i samtalet. Valet av en semi-strukturerad intervju var för att barnen skulle kunna styra samtalet med varandras tankar och reflektioner som guide där vi som intervjuare endast kom med det centrala diskussionsämnet och flika in med relevanta frågor. (Denscombe, 2018)

Vi valde att genomföra intervjuerna som boksamtal för att barnen skulle ha en grund att stå på för vad vi pratade om, där de lättare kunde koppla ihop vad vi menade med exempel från boken. Där boken tog upp att Kalle inte kunde vara Lucia för att det är för flickor hade barnen en grund för exempelvis frågan ”Tycker ni att det finns kläder som tillhör flickor men inte pojkar?” (se bilaga B).

Vi ville kunna se barnens reaktioner till varandra och om de påverkades av varandras svar därför valde vi att filma intervjuerna. Anledningen till det var för att lättare kunna fånga den ickeverbala kommunikationen som kan vara svår att komma ihåg eller tolka från anteckningar. Vi valde en liten kamera som stod i bakgrunden för att barnen inte skulle bli allt för påverkade av att bli filmade (Denscombe, 2018).

4.2 Urval

Vid början av arbetet diskuterade vi vilken åldersgrupp vi skulle utgå från i studien, om vi skulle jämföra mellan olika årskurser. Efter diskussioner om de möjligheter vi hade för att utföra undersökningen hamnade vi på årskurs tre och istället för att jämföra årskurser emellan valde vi att jämföra olika gruppkonstellationer.

Eftersom vi forskar kring hur barn resonerar kring genus och om vi kunde se om barnen hade någon påverkan på varandra inom diskussionen ville vi forma olika grupper där barnen i grupperna eventuellt skulle påverka gruppdiskussionen olika. Vi hade förhoppningar på att gruppkonstellationerna skulle bestå av två grupper med flickor, två grupper med pojkar och två blandade grupper där varje grupp skulle bestå av fyra barn. Vi insåg att detta inte var möjligt efter vi fått tillbaka missivbrevet och hade pratat med barnen om det var någon mer som ville lämna in brevet. Utifrån de som ville medverka formades fyra grupper, varav en grupp bestod av fyra flickor, en grupp med tre pojkar och två blandade grupper där ena bestod av två flickor och en pojke och den andra av två flickor och två pojkar.

Majoriteten av vårdnadshavarna och barnen har inte det svenska språket som modersmål och med det som grund försökte vi vara övertydliga i missivbrevet som barnen tog hem till föräldrarna. Vi valde även att träffa klasserna i årskurs tre för att förtydliga vad det innebar att medverka och vad barnen behöver göra. Trots den övertydlighet som vi använde oss av i och med det förtydligade missivbrevet och beskrivande för barnen uppstod missförstånd om studien och brevet. Flera av föräldrarna förstod inte

innebörden av brevet och valde därför att inte fylla i något alls. Det var föräldrar som trodde att intervjuerna skulle ske på kvällstid eller att det skulle ske i en annan stad än de bodde i. När missivbrev kom tillbaka till oss var det flera brev där både ja- och nej-rutan var ikryssad och även missivbrev som barnen själva försökt fylla i. Därför var det många missivbrev som vi inte kunde använda och det fanns inte tillräckligt med barn för att kunna få till de grupper vi önskat. Vi skapade därmed jämna grupper med de barn och vårdnadshavare som godkänt sitt deltagande.

4.3 Genomförande

Fokusgruppintervjuerna genomfördes i årskurs tre på en grundskola i en mellanstor stad i Mellansverige. Området som skolan ligger i är mångkulturellt vilket innebär att de olika människorna som bor där kommer från olika kulturer och erfarenheter. Området är även socioekonomiskt utsatt vilket visar på föräldrarnas inkomst, yrke och utbildning dessa aspekter återspeglar delar av skolans utmaningar.

Missivbrev (se bilaga A) skickades tidigt ut till elevernas vårdnadshavare i två årskurs treor för godkännande eller nekande. Barnen i studien var under 15 år och skulle även filmas därför behövde vi medgivande från deras vårdnadshavare. I missivbrevet fanns information om vilka vi är, vad vi skulle göra, hur och varför. Vi skrev även med den etiska aspekten av arbetet, att vårdnadshavarna och/eller barnen när som helst under undersökningen kunde avbryta deras deltagande och markerade tydligt färgade *Ja-* och *Nej-*rutor för vårdnadshavarna att fylla i.

Intervjuerna skedde i fyra grupper i årskurs tre där en grupp bestod av pojkar, en av flickor och två grupper var blandade med pojkar och flickor. Grupperna bestod av tre till fyra barn. Varför vi delade in grupperna på detta sätt var för att se om exempelvis pojkarna och flickorna skulle påverka varandra annorlunda i respektive grupper och om barnen skulle påverka varandra annorlunda även i de blandade grupperna.

4.3.1 Läsningen av *Kalle som Lucia*

Vi började läsningen med att barnen fick diskutera vad de trodde att boken skulle handla om baserat på titeln och framsidan. Barbro Westlund (2009) menar att genom att prata om boken innan och att se på bokens bilder kan man som läsare skapa en förförståelse och förväntan av boken. Westlund (2009) fortsätter utmärka en god högläsare som någon som även knyter ihop innehållet från boken med barnets egna erfarenheter. Vi byggde upp våra boksamtal på att barnen skulle kunna koppla ihop sina egna tankar och erfarenheter med *Kalle som Lucia* och därmed lättare kunna diskutera innehållet och de egna erfarenheterna med varandra.

Boksamtalen pågick i ungefär 40–50 minuter där ca 15–20 min gick till läsningen av boken. Samtalet utgick från de frågor vi förberett, men vi strävade även efter att barnen skulle komma med deras egna tankar och fortsätta diskussionen vidare utifrån deras tankar och erfarenheter.

Boksamtalerna filmades med hjälp av mobiltelefon som stod en bit bort från gruppen för att inte distrahera barnen för mycket. För att avdramatisera videoinspelningen berättade vi för barnen redan vid utskick av Missivbrevet att samtalen skulle filmas och att anledningen var att vi skulle kunna gå igenom det som sades i efterhand.

4.4 Bearbetning av insamlat material

För att kunna bearbeta det insamlade materialet från boksamtalerna/intervjuerna behövdes de talade orden i videoinspelningarna transkriberats för att finnas i ett mer tillgängligt format (Denscombe, 2018). Vi ville se över och analysera både den verbala och den ickeverbala kommunikationen mellan barnen. Vi valde därför att transkribera hela samtalet där vi även la till parenteser bredvid det som sades. I parenteserna beskrev vi reaktionerna barnen gav vid tillfället, att de exempelvis vred kroppen obehävt eller knöt näven i en hejande gest. Den delen av samtalet där högläsningen var valde vi att endast transkribera om det var en reaktion på det som lästes eftersom vi upplevde att resterande inte var relevant för resultatet.

Vi gick även igenom vad i barnens svar som var relevant för vår studie där sådant som inte handlade om genus lätt kunde strykas och göra det lättare för oss att se över barnens svar (Kvale & Brinkmann, 2014). Exempelvis fanns det på frågan ”Har du någon gång känt att du vill ha på dig ett klädesplagg som andra inte tycker du ska ha?” (se Bilaga B) ett barn som svarat ja men sedan förklarat att det varit för att klädesplagget varit smutsigt och inte för att det bröt mot någon könsnorm eller liknande. Det var även ett tillfälle där det blev en diskussion till varför vi firar Lucia och en diskussion kring religion, som vi också valde att prioritera bort eftersom det inte är relevant för studien. Vi gick igenom de svar vi fått från barnen och sorterade de efter svar som kunde passa ihop och utefter våra forskningsfrågor. Efter vi hade sorterat svaren kom vi fram till tre kategorier med två till tre underkategorier. Kategorierna vi kom fram till var Barns uppfattning om könsnormer, Gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer och Skillnader mellan grupperna.

4.5 Reliabilitet och validitet

4.5.1 Reliabilitet

Reliabiliteten i ett arbete betyder hur tillförlitlig datainsamlingsmetoden har varit (Denscombe, 2018). Denscombe (2018) belyser att det vid en kvalitativ undersökning är svårare att se över reliabiliteten och validiteten i en undersökning då det inte går att jämföra forskningsresultat på samma sätt som i en kvantitativ undersökning.

Denscombe (2018) menar att man som forskare istället kan använda andra sätt för att se över reliabiliteten och validiteten i arbetet.

Vi har utgått från en kvalitativ undersökning vilket används för att se över åsikter och tankar. Studien blir även kvalitativ genom att vi lägger fokus på ett mindre antal barn som sedan har delats in i små grupper för att kunna se deras påverkan på varandra. Då vi använder oss av fokusgruppintervjuer blir resultatet direkt utifrån barnens egna tankar och åsikter vilket är det arbetet ska undersöka och arbetet får därför

en högre reliabilitet. Under intervjuerna ställdes även följdfrågor och bekräftande frågor för att hela tiden kontrollera att vi som intervjuare hade förstått barnens tankar korrekt vilket Denscombe (2018) framhäver som en fördel med intervjuer.

Intervjuerna skedde alla under samma vecka där den första skedde under tisdagen, två stycken under onsdag förmiddag och den sista på fredagen. Vi märkte att den första gruppen berättat för de två grupperna som skulle vara dagen efter vilken bok det var som skulle läsas. Svarens tillförlitlighet kan ifrågasättas eftersom barnen visste vilka i klasserna som skulle vara med och kunde berätta för dem vad samtalet skulle handla om och då kunde de senare medverkande ändra sina åsikter efter det (Denscombe, 2018). Vi upplevde dock att barnen verkade ge sina uppriktiga svar på frågorna eftersom barnen inte alltid höll med varandra i frågorna och diskussion uppstod. Barnen i den sista gruppen gick i en parallellklass och visade inte att de hade fått veta någonting om innehållet i boksamtalet innan.

Denscombe (2018) nämner även att forskarens 'jag' kan ha en påverkan, eftersom forskaren blir som en till deltagare i fokusgruppintervjun och är därmed integrerad i datainsamlingen. Denscombe (2018) menar att arbetet kan skilja sig från forskare till forskare om arbetet görs om på exakt samma sätt fast med en annan forskare och att man därmed inte kan kontrollera arbetet på så sätt. Men att man som forskare istället visar en tydlighet vid beskrivning av metod, analys och vid olika beslutsfattande för att det ska vara möjligt att granska forskningsprocessen.

4.5.2 Validitet

Med validitet menas om vi som forskare undersöker det som vi planerat att undersöka med vår studie (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017). Kvale & Brinkman (2014) menar att det är svårt att veta om den utskrift som skrivs är korrekt och valid och att fokus ska ligga på exempelvis vid transkriberingen som använts lämpar sig bäst för forskningssyftet. Den här studien fokuserar både på det barnen sa i intervjuerna och det icke-verbala som framgick i intervjuerna, därför transkriberade vi inte bara det som sas, utan även kroppsrörelser för att kunna använda båda vid analysen av resultatet.

Studien handlar om barns egna tankar och åsikter så vi behövde använda oss av en metod som skulle hjälpa oss att få fram detta. Vi valde därför att genomföra fokusgruppintervjuer med barnen utifrån frågor kring detta ämne så att de skulle få chansen att uttrycka sina känslor och åsikter med varandra (Denscombe, 2018). Genom att välja en metod som gynnar syftet med studien blir arbetet mer trovärdigt.

4.6 Etik

För att hålla studien etisk har vi under arbetets gång följt vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer som Tivenius (2015) beskriver som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet uppfyllde vi genom att tidigt meddela informanterna och deras vårdnadshavare om studien genom ett missivbrev. I missivbrevet informerade vi om

syftet med studien, hur intervjuerna/samtalen skulle gå till och att både vårdnadshavare och barn kunde avbryta sin medverkan när de ville under arbetets gång. Genom missivbrevet uppfyllde vi även samtyckeskravet, eftersom barnen var under 15 år behövde vi vårdnadshavares godkännande för deras medverkan. Vårdnadshavarna fick i missivbrevet fylla i om de godkände barnets medverkan eller inte.

Konfidentialitetskravet innebär att information om informanten och annan liknande information hålls konfidentiellt och att obehöriga inte kan få tag på informationen.

Under transkriberingen skrev vi ut ”G1P1” istället för namn för att hålla informanterna konfidentiella. Där G1 står för att det är grupp 1 och P1 står för att det är pojke nr 1 i den gruppen. Står det istället G2F2 menas grupp 2 och flicka 2.

Nyttjandekravet innebär att det material vi samlat in i samband med den här undersökningen inte får spridas vidare eller återanvändas. Den data vi har samlat in kommer alltså inte återanvändas i något framtida arbete, utan kommer att raderas vid avslutad studie.

4.7 Metoddiskussion

Vi valde intervjuer som metodform eftersom intervjuer går i linje med vårt syfte med studien, att få fram informantens egna tankar och åsikter. Detta är lättare genom intervjuform där vi som intervjuare kan ställa följdfrågor för att förtydliga och även ta del av icke-verbal kommunikation som informanten kan visa. Vi undersöker barns tankar och känslor som ger dem en större chans att uttrycka sig än vad exempelvis en enkätundersökning hade gjort eftersom de kanske inte har den skriftliga förmågan (Kvale & Brinkman, 2014). Den här studie blir därför en kvalitativ källa för data. Vi kände även att observationer inte skulle ge samma insyn i barnens egna tankar som intervjuer kan (Tivenius, 2015).

En av våra frågeställningar var att se om barnen skulle påverka varandra under intervjuerna. För oss var det därför logiskt att utforma intervjuerna till fokusgruppintervjuer och för att kunna se om barnens åsikter eller beteenden ändrades i linje någon annan i gruppen. Denscombe (2018) menar att fokusgruppintervjuer bygger på gruppdynamik och eftersom vi hade en tidigare relation med barnen blev det lättare för dem att prata fritt utan att känna någon press till ett speciellt svar, utan kunde känna att det var ett vanligt boksamtal. Vi utformade även fokusgruppintervjuerna som de boksamtal de tidigare haft i skolan, eftersom de var vana och bekväma med utformningen och därmed minska den klyfta som kan finnas mellan vuxen och barn i dessa situationer (Kvale & Brinkman, 2014).

Studiens syfte var att ta reda på hur barnen själva resonerar kring genus där vi som intervjuare endast stod som en bas och för att kunna stötta upp samtalet där det behövdes. Vi ville huvudsakligen att intervjuerna skulle vara semistrukturerade och att barnen själva skulle styra samtalet dit de ville. Målet med en fokusgrupp är inte att finna ett rätt svar på en fråga, utan att skapa en diskussion där deltagarna får uttrycka sina känslor och åsikter vilket vi ansåg passa ihop med vår studie (Kvale & Brinkman, 2014).

Vi använde oss av boken *Kalle som Lucia* som bas för samtalet och formade intervjun som ett boksamtal för att barnen skulle ha en grund för diskussionen. Vi som intervjuare kunde lätt ge exempel från boken om ett barn inte förstod en fråga eller att barnet själv kunde koppla ihop vad hen menade med exempel från boken som stöttning. Att vi använde oss av boken som grund gjorde även att barnen inte behövde ha exempel ur sitt eget liv om hen tyckte det var för jobbigt och kunde istället säga att hen höll eller inte höll med om något ur boken.

En av våra frågeställningar för studien var om vi kunde se om barnen påverkades av varandras åsikter och tankar. Detta är något som vi skulle kunnat se över och skriva upp under själva intervjun, men för att se till att vi inte missade något från barnen valde vi att filma intervjuerna. Med intervjuerna filmade kunde vi lätt gå tillbaka och se över både den verbala och den icke verbala kommunikationen barnen förde och därmed kunna ha med båda i transkriberingen. Exempelvis var det ett tillfälle under läsningen när, i boken, Kalle och hans klasskompis byter plats med varandra för att Kalle får vara Lucia. I denna stund kunde man höra att barnen skratta till vilket kan tolkas olika. Med videospelning kunde vi även se att skrattet började från att ett av barnen skrattade medan hen knöt sin näve i en hurrande gest som gjorde att de andra barnen skrattade med henne. Denna icke verbala kommunikation hade lätt gått förlorad om vi endast använt oss av ljudinspelning och anteckningar (Denscombe, 2018).

4.7.1 Varför Kalle som Lucia?

När vi kom fram med frågeställningarna ville vi ha en bas för barnen att stå på för att lättare kunna diskutera frågorna valde vi att använda en bok i studien som grund för intervjuerna. Efter att ta tittat igenom olika förlag som arbetar normbrytande hittade vi *Kalle som Lucia* (2009) som vi upplevde vara en bra utgångspunkt för studien.

Kalle som Lucia (2009) kommer från Sagolikt förlag som arbetar med barnböcker som bryter normen och efter att ha läst igenom boken några gånger kände vi att boken passade bra för studiens syfte. Kalle är en pojke som vill ha på sig kläder vilka traditionellt sett tillhör flickor. Kalle får motstånd från skolan kring det och därmed fick barnen en grund för att själva kunna reflektera över om de någon gång velat ha på sig vissa kläder men inte fått av någon anledning och kunna berätta om det.

Något som kan ses som en nackdel med boken är att Kalle har tydliga manliga attribut, att han verkligen är en pojke och inte mer åt det könsneutrala hållet. Dock ser vi detta som ett sätt att framhäva flickpojken som vi tidigare nämnt (se 1.1.3 Maktordningar, genusramar och könsroller) och att låta Kalle, som pojke, forma sitt eget kön och att frångå det som ses normativt för en pojke.

I boken ber Kalle idrottsläraren att hjälpa honom med att ta på sig luciakläderna och idrottsläraren uttrycker att han såklart hjälper Kalle, eftersom han har vunnit många medaljer åt honom på fotbollen. Denna händelse kände vi oss tveksamma till när vi gick igenom boken vi upplevde och tolkade detta som att omvärlden inte hade varit lika okej med att Kalle har klänning och vill vara Lucia om han inte hade varit pojke i övrigt med fotbollen och vunnit en massa medaljer.

Vi upptäckte vid läsningen att boken var lite för lång för barnen eftersom de tappade fokus till och från under läsningen som gjorde att vi då och då hoppade över information i boken som vi bedömde som irrelevant för studiens syfte. Exempelvis hoppade vi över detaljer kring Kalles mammas födelsedag där det enda vi ansåg vara relevant var att Kalle fick en av mammans födelsedagsönskningar och önskade att han fick vara Lucia.

5 Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av undersökningarna som utfördes i och med intervjuerna. Genom att vi har analyserat och bearbetat det insamlade materialet som framkommit har empirin skapats i samband med frågeställningarna som förekommer i avsnitt 2. Rubrikerna som framkom är 5.1 barns uppfattning om könsnormer, 5.2 gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormerna samt 5.3 skillnaderna mellan grupperna. Avsnittet avslutas med en kort sammanfattning om resultatet som framkommit. Kvale & Brinkmann (2014) beskriver vikten av att hur man systematisk ska kategorisera de olika intervjugrupperna om skillnaderna mellan grupperna är betydande. Eftersom en av studiens forskningsfråga fokuserar på skillnaderna mellan intervjugrupperna och speciellt se skillnaden mellan de två biologiska könen i grupperna kommer det att framgå vilken grupp barnen tillhör.

5.1 Barns uppfattning om könsnormer

I detta avsnitt förekommer barns tankar och funderingar kring könsnormer utifrån den normkritiska barnboken. Frågeställning som synliggörs i detta avsnitt är; Hur uppfattar barnen i studien könsnormer? För att tydliggöra empirin har underkategorier skapats som delas in i tre olika rubriker som är 5.1.1 Beteenden under läsningen, 5.1.2 Åsikter utifrån *Kalle som Lucia* samt 5.1.3 Utifrån barns egna erfarenheter om vad som är pojkigt respektive flickigt.

5.1.1 Beteenden under läsningen

I bearbetningen av empirin synliggjordes det hur barnen reagerar olika under högläsningen genom grimaser, gester och reaktionsljud. Dessa beteenden uppmärksammades inte under högläsningen utan framkom under bearbetningen av videoinspelningarna som barnens handlingar tydliggjordes. Det uppmärksammades även hur reaktionerna var annorlunda beroende på det biologiska könet.

Förstärka

Flickorna i alla grupper reagerar genom att de ler eller skrattar under tillfällena när det är meningen att det ska vara roligt eller när Kalle försöker stå upp för sig själv. Detta förekom i både grupp ett som bestod av både pojkar och flickor och grupp fyra som bestod av bara flickor. När intervjuande läste upp följande så började båda grupperna att skratta med Kalle och en elev i gruppen med flickor började knyta näven för att sedan dra den uppåt i en hurrande gest:

Intervjuaren: ALDRIG I LIVET att jag vill vara en glasstrut tänker Kalle. (syftar på en stjärngosse med strut)

I den gruppen där bara flickor intervjuades var det mer synliga reaktioner som, tidigare beskrivet, hurrande och liknade när det gick bra för Kalle. Det framkom även arga blickar och reaktioner när vuxenvärlden försökte sätta stopp för Kalle och när det uttrycktes att bara flickor kan vara Lucia. Detta förekom speciellt under följande stycke från boken som intervjuaren läser upp från boken:

Intervjuaren: Rektorn lutar sig fram och talar mycket tyst när hon fortsätter prata... Som om hon berättar en hemlighet för Kalles mamma och pappa och inte för Kalle. - Håll med om att det är mycket vackrare med en flicka som lucia än en pojke.

Förlöjliga

Pojkarna reagerade annorlunda jämfört mot flickorna i grupperna. Där kom ofta grimaser och reaktioner som att det var något fel eller konstigt med hur Kalle uttryckte sig eller det han gjorde. Detta synliggjordes i följande stycken ur boken som intervjuaren läser till grupperna med pojkar:

Intervjuaren: Jag är som en sol eller en riktig stjärna. (Kalle beskriver sina känslor att vara Lucia)

Under tiden som intervjuaren läser texten skakar G2P3 på huvudet samtidigt som han rör pekfingret fram och tillbaka i en gest som ajabaja.

När det förekom att vuxenvärlden uttryckte att det var fel att Kalle ville vara Lucia förekom reaktioner som nickningar och liknande reaktioner att dem höll med vad som uttrycktes. Det framgår under följande text som intervjuaren läser upp ur boken:

Intervjuaren: De dumma tårarna som kommer av sig själva. Han vill inte gråta, men kan inte stoppa dem.

När intervjuaren läser detta försöker G2P3 skratta tyst och grimaserar för att sedan dra upp sin tröja över halva ansiktet så att den täcker allt under ögonen.

Dessa reaktioner förekom även från grupp tre där både pojkar och flickor medverkade. I denna grupp var även reaktionerna långvariga. Reaktionerna förekom inte bara under en del av texten utan höll på under flera minuter. Ett exempel på detta är när intervjuaren läser följande ur boken:

Intervjuaren: Idag ska alla som vill vara Lucia på sexårs lägga sitt namn i en burk. Sedan dras namnet på den som ska få bli Lucia. Lucia.

I denna delen av texten börjar reaktioner från en pojke så som skakande på huvudet och grimaser men detta förekommer genomgående under hela läsningen. Under denna text börjar G3P2 skaka på huvudet som sedan pågår i mer än fyra minuter.

I två av grupperna där pojkar medverkade, en blandad grupp med pojkar och flickor och en med bara pojkar förekom det frekvent grimaser och reaktioner som tydde på att dem inte tyckte en pojke skulle vara Lucia. Genomgående under läsningen kommer hänskratt, hånflin eller grimaser som tydligt visar att det är fel att en pojke vill vara och är Lucia. Dessa beteenden förekommer även när Kalle förknippas med de kvinnliga attributen och sammanhang. Varje gång Kalle är ledsen och gråter, skaffar

en peruk för att passa in som Lucia eller när Kalle förknippar att vara Lucia med att vara glittrande, strålande och vacker förekom detta.

5.1.2 Åsikter utifrån *Kalle som Lucia*

Åsikterna om Kalle och om det är okej att vara Lucia som pojke skiljer sig mellan de medverkande i studien. Barnen tyckte att Kalle skulle få vara Lucia och att alla skulle få vara som och hur man vill. Gruppen med flickor pratade mycket om hur man har rättigheter och att man får vara som man vill och borde få vara Lucia som pojke. Alla grupperna tog även upp att det skulle vara rättvist eftersom Kalle blev lottad till Lucia ska han få vara det och även för att flera hade röstat på honom också. De diskuterade också hur lärarens och rektorns beteende under hela boken inte var okej eftersom de gjorde Kalle ledsen och de kunde bete sig på ett annat sätt än de gjorde genom vad de sa och vad dem gjorde. Här är två av resonemangen gällande detta som kommer från två olika grupper:

Grupp 1 - Blandat

Intervjuaren: Vad tyckte Svempen och Katja, Kalles föräldrar om att Kalle ville vara Lucia?

G1F2: Eee, pappa var ju också när dem var hemma. Dem blev arga

G1F1: Just för att han blev vald. Att de borde ha sagt direkt att killar inte få vara. Så han inte behövde ha skrivit en lapp.

G1P1: Ja, precis

Intervjuaren: Det var ett bra tips till rektorn och läraren. Tycker ni att rektorn och läraren reagerade bra? Att dem gjorde bra saker?

G1F1: Nej, dåligt!

G1F2: Ja, exakt dåligt

G1P1: Dåligt

Intervjuaren: Varför det?

G1F1: Jo, för att när han var där upp så försökte dem dra av honom och även dra bort honom. Sen han blev ledsen

Intervjuaren: Ja, Kalle var ledsen ganska mycket

G1F2: Ja!

Grupp 4 - Flickor

Intervjuaren: Läraren och rektorn då? Vad tyckte dem?

G4F3: Rektorn vart JÄTTEARG tillslut. Rektorn och läraren drog i varsin arm för de ville få bort honom (syftar på när Kalle står på scenen som lucia)

G4F4: Dom drog i varsin hand för att ta bort honom

Intervjuaren: Vad tycker ni om det? Gjorde dem rätt?

Alla barn: NEEEEJ!!!

G4F3: Man har rättighet att kille ... lucia som kille också

G4F1: JAAA!

G4F3: Jag tycker att det är fel som de betedde sig dumt, man ska ha RÄTTIGHETER (börjar bli passionerat arg)

G4F1: Och man ska inte tycker jag dra i Kalle från båda håll. Man kan få ont här, här och här (pekar på olika ställen på sin kropp)

G4F4: Man kan säga till!

G4F1: Det kan gå ut ur led

G4F4: Man kan säga åt dem till slut

G4F3: Dom blev jättearga tillslut och man såg till och med på rektorn hur hon var jättearg

Intervjuaren: Ja, Kalle började till och med att gråta, han vart ledsen flera gånger

G4F3: Dem brydde sig inte om det. Det tycker inte jag är så snällt

Pojkar som från början tyckte att det inte är acceptabelt att vara Lucia om man är en pojke, en i blandade gruppen och två i gruppen med pojkar. De uttryckte det under läsningen och även i frågorna. Dessa synpunkter förändras däremot under intervjuens gång, detta framgår mer i avsnitt 5.2.1 åsiktsändring. Under ett av de tillfällena framgick det hur det kunde vara okej för en kille att vara Lucia om han har peruk och mycket smink, förklarade att man måste se ut som en tjej för att få vara Lucia. Under det andra tillfället var det en av pojkarna som inte tyckte det var okej för en kille att vara Lucia, eftersom en Lucia är en tjej med långt hår och inte har peruk eller kort hår. Han stärkte även sitt resonemang genom att säga att läraren och rektorn tyckte likadant och att deras åsikt då var mer accepterad eftersom de tyckte samma. Hans resonemanget var följande:

Grupp 2 - Pojkar

Intervjuaren: Vad tycker du om hur läraren och rektorn reagerade mot Kalle? Reagera betyder att dem gjorde eller agerade mot Kalle

G2P3: Han fick inte, Lucia måste ha långt hår

G2P2: Nej, måste inte ha det

G2P3: Men jag menade inte måste

Intervjuaren: G2P3, du kanske tycker en Lucia ska ha långt hår?

G2P3: Ja och inte vara en pojke

Intervjuaren: okej, ja

G2P3: Ja och rektorn tyckte också det så därför han inte kunde

Det framkom även under tre av dem fyra utförda intervjuerna hur det fanns aningen nyfikenhet eller en åsikt om hur Lucian får vara på just den skolan där intervjuerna skedde. Det framgår av två grupper där en av killarna hade velat vara Lucia fast inte fått för sin lärare och hur en i den andra gruppen till och med kollat med musikläraren som har huvudansvaret för luciafirandet. Det framgick tydligt hur barnen inte tycker det är okej för skolan att säga nej till pojkar som vill vara Lucia och skulle efter intervjun prata med lärarna och de som har hand Lucia om att pojkar borde få vara Lucia. Detta är de tre tillfällen där samtalen om reglerna på skolan lyfts upp av eleverna:

Grupp 1 - Blandat

G1F2: Dem tyckte det var bra. För när så här han gick in i klassrummet. Då tyckte alla att han skulle bli lucia. Men rektorn och läraren tyckte inte det för det var så här tradition att det skulle vara tjejer.

Intervjuaren: Vad är det för tradition som finns? Att det bara är tjejer. Vad tycker ni om den traditionen?

G1F2: Nej

G1F1: Det är faktiskt fortfarande nu

Intervjuaren: är det?

G1F1: Vi frågade -- som har hand om Lucia och Lucia skulle vara tjejer. Men kanske nästa år skulle nån kille vara Lucia.

Intervjuaren: Jaha, då finns den här traditionen på den här skolan också

G1F2: Jag gillar inte traditionen, jag tycker alla ska få vara som dem vill

Intervjuaren: Men precis, det är ju jätteviktigt.

Grupp 2 - Pojkar

G2P2: Jag skulle vilja vara Lucia det här året! Men jag fick inte av min fröken

G2P3: Heeeey? (ser förvånad och grimaserar)

G2P1: Men varför skrev du inte upp ditt namn

G2P2: Nej, jag fick inte för läraren.

Intervjuaren: Vet du varför du inte fick?

G2P2: Jag vet inte

Grupp 4 - Flickor

Intervjuaren: Tycker du att fler killar borde våga vara lucior?

G4F4: AAA

G4F2: Jag tycker nog tjejer (viskar till kompiserna, intervjuaren uppmärksammar inte detta för-
rån i efterhand)

G4F3: Dem borde inte skämmas (syftar på killar som vill vara lucia)

Intervjuaren: (en elevs namn) har sagt till mig att han ville vara lucia!

G4F3: Han sa det till mig!

G4F4: Mig också

G4F3: Han hade nog passat bra som lucia!

G4F1: Han kanske vill också ha en peruk. Som Kalle i början

G4F3: Jag tror inte den är så bekväm

5.1.3 Utifrån barnens egna erfarenheter

Ett mönster som uppmärksammades efter att alla intervjuerna var genomförda var hur barnen försökte svara på frågorna gällande tjej- eller killkläder, men kom på sedan att det kanske inte finns något som heter så. Det var ofta att dem ville ge intervjuaren svar på frågan men ofta följdes svaret av en följdfråga som barnet inte kunde svara på. I varje intervju avslutades det med att det inte finns något som heter tjej- eller killkläder fast barnen kanske började med att svara annorlunda på den frågan. Gällande frågan om barnen någon gång har behövt byta kläder för att andra har kommenterat det förekom det bara två grupper där den ena blandade gruppen diskuterade gällande finkläder, hur tjejerna i gruppen inte tyckte om klänningar men var tvungen att ha det när de skulle vara fina. I gruppen med flickor hade de varit med om hur människor kommenterat deras kläder dem haft på sig, detta hände av både människor dem kände och även människor dem inte kände. Det hände i sammanhang där dem inte hade finkläder på sig, för korta kläder eller som exemplet nedanför för långa kläder. Under intervjun framkom det även om hur alla barn lånade eller ärvde kläder av sina syskon eller släktingar som gjorde att en av tjejerna använde sin brors kläder och det förekom även tvärtom. Exempel på detta under intervjuerna är följande:

Grupp 1 - Blandat

Intervjuaren: Finns det något som heter tjej och killkläder?

G1F1: Nej

G1F2: Eee, jag vet inte

G1P3: eeee (funderar)

G1F2: Jag har i alla fall inte sett dem

G1F1: Det finns så här men typ kanske några familjer kan vara lite mer killiga

Intervjuaren: Hur ser killkläder ut då?

G1F1: Kanske kostym eller något sånt

Intervjuaren: Vad är tjejkläder då då?

G1F1 och G1F2: Klänningar?

G1F2: Fast jag gillar inte klänningar

Intervjuaren: Finns det då tjej och killkläder?

G1F1, G1F2 och G1P3: nej

Grupp 2 - Pojkar

Intervjuaren: Vad är killkläder då?

G2P2: Kostym

G2P1: Guccitröja

Intervjuaren: Har inte tjejer Guccitröja också?

G2P2: Jag har faktiskt sett tjejer med sån där tröja

G2P3: Keps

Intervjuaren: Kan inte tjejer ha det?

G2P2: Ja, kan inte tjejer ha det?

G2P3: Joooo, men då måste dem ha platt här? (drar sig över huvudet)

G2P2: Okej, killkläder då?

G2P3: Som skor?

G2P1: Har inte tjejer skor?

G2P2: Kanske i så fall klackskor för killar

Intervjuaren: Kan inte killar gå i klackskor?

G2P1 och G2P3: Neeeeeej!

G2P2: Jag kan!

Grupp 4 - Flickor

Intervjuaren: Har du någon gång känt att du vill ha på dig ett klädesplagg som andra inte tycker du ska ha, som Elev3s pappa när han hade den ljusa skjortan.

G4F2: (Skakar på huvudet)

G4F1: Nej, inte mycket

G4F3: Jag har aldrig känt så utan mer bara tagit på mig kläder. Ibland tar jag på mig shorts som är så här långa (pekar på knäna). Jag bryr mig inte för det kanske bara är killar som har på sig dem men jag för mig är det bara byxor, shorts eller var det nu är. Så tar jag bara på mig den. Annars är det alltid andra som säger åt mig varför jag har på mig det där tar mest killar på sig. Men jag bryr mig inte utan mer om dem är bekväma.

G4F1: JAAAA (nickar samtidigt)

Intervjuaren: Brukar det vara många som säger det till dig?

G4F3: Jag brukar inte bry mig för jag ska ha bekväma kläder på mig för att jag vill ha dem.

Intervjuaren: Vilket bra tips, att ta på sig kläder som man är bekväm i och vill ha på sig.

G4F1: Man kan ha långa shorts eller korta shorts, man får bestämma ... Vänner bestämmer inte om man ska ha korta eller långa.

5.2 Gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer

I detta avsnitt förekommer gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer utifrån den normkritiska barnboken. Frågeställningen som detta avsnitt fokuserar på är; Påverkas barnen i studien av andras åsikter kring könsnormer? I detta avsnitt finns två underrubriker för att tydliggöra empirin. Dessa rubriker är 5.2.1 åsiktsändring samt 5.2.2 Peptalk.

5.2.1 Åsiktsändring

Efter att det insamlade materialet granskats synliggjordes det hur tre barn under nästan hela intervjun uttryckt en sak men ändrade sin åsikt helt mot slutet. Detta skedde i en av de blandade grupperna och gruppen med bara pojkar. I den gruppen med bara pojkar förekom att ett av barnen bytte åsikt flera gånger vid olika tillfällen under intervjuens gång. Under läsningen reagerade de tre pojkarna med att det inte är okej med att en kille är Lucia eller reagerar utifrån de kvinnliga attributen. Under frågorna speglades pojkarnas agerande under läsningen genom att dem säger att det inte är okej för en kille att vara Lucia. Det framgår även under frågorna gällande kill- och tjejkläder hur det finns. Däremot efter att alla barn har fått svara har dem ändrat sitt svar eller lagt till något svar som gör att det blir tydligt hur de ändrar åsikt. Detta hände flera gånger under intervjun här kommer tre tydliga exempel på hur pojkarna väljer att lägga till ord eller att själv ändra sin åsikt efter att alla andra barnen svarat. Här kommer de tre exempel från intervjuerna:

Grupp 2 - Pojkar

G2P3: Han fick inte, Lucia måste ha långt hår

G2P2: Nej, måste inte ha det

G2P3: Men jag menade inte måste

Intervjuaren: Elev3, du kanske tycker en Lucia ska ha långt hår?

G2P3: ja och inte vara en pojke

Intervjuaren: okej, ja

[...]

G2P2: Att så här att man kan vara hur som helst när man är Lucia

Intervjuaren: Jaha, okej. Hur tycker du G2P1?

G2P1: Man kan se ut hur man vill. Spelar ingen roll, tjej eller kille.

G2P3: Dem har rätt

Intervjuaren: Vill du ändra ditt svar nu?

G2P3: (Nickar)

Grupp 2 - Pojkar

Intervjuaren: Får killar ha på sig tjejkläder?

G2P3: NEJ!

G2P2: JA

G2P3: Kanske om man vill

Grupp 3 - Blandat

Intervjuaren: Ja, men precis. Tycker ni att läraren och rektorn reagerade dem rätt? [inget svar] Pratade dem med Kalle på ett bra sätt? [inget svar] Eller skulle dem kunna göra det på ett annat sätt?

G3F1 och G3F2: Nej!!

G3P2: Ja

G3P1: Nej!

G3P2: Njaa

5.2.2 Peptalk

Flickorna som medverkade påverkades positivt av de andra flickorna i gruppen genom att det ofta förekom peptalk till varandra, till Kalle och i de blandade grupperna även till pojkarna. Under intervjuens gång skedde det flera gånger att en flicka började att peppa sina kompisar att inte ta någon skit eller inte att bry sig som sedan spred sig vidare till dem andra flickorna som upprepade fraserna fast gjorde det utifrån sina egna erfarenheter eller åsikter. ”Spelar ingen roll” var en fras som börjades användas av en flicka i grupperna som sedan de andra flickorna tog efter genom att använda frasen själva. Detta blev ofta svaret på frågorna under intervjun att det inte spelar någon roll om en Lucia har långt eller kort hår, det spelar ingen roll om det är en kille eller tjej och det spelar ingen roll vad en har för kläder. I gruppen med flickor förekom även hur de blir behandlade utifrån vad de har på sig och det skapades då peppande samtal till varandra att inte lyssna på andra utan istället våga ha på sig vad man själv vill och inte vad alla andra säger. Flickorna peppade varandra till att våga vara sig själva istället för att lyssna på vad andra säger. De medverkande i gruppen med flickor var stöttande och försvarande av varandra och det smittade av sig på varandra. Mer om hur flickorna använde sig av peptalk under intervjun finns att läsa i avsnitt 5.3.1 ”bry dig inte” - peptalk. Under granskningen av videoinspelningen blev det tydligt hur detta beteende att peppa varandra smittade av sig mellan de medverkarna i grupperna som var flickor. Här är utdrag från intervjuerna där peppande smittade av sig på de andra medverkande:

Grupp 3 - Blandat

G3F2: Dem var elaka mot Kalle och även mot Maja som inte ville vara Lucia

Intervjuaren: Precis, dem var elaka så att Kalle blev ledsen. Vad kunde dem gjort istället då?

G3P2: Dem kunde säga att Kalle får vara Lucia!

Intervjuaren: Precis, dem kunde bara låtit Kalle vara Lucia.

G3F2: Det spelar ingen roll om man är tjej eller kille och vill vara Lucia!

Grupp 4 - Flickor

G4F3: Jag tycker man kan se ut hur man vill, bara man har luciakläder och en krona. Spela roll om man är tjej eller kille, långt eller kort hår. Tjejer kan också ha kort hår!!

Grupp 4 - Flickor

G4F3: Jag tycker att det är fel som de betedde sig dumt, man ska ha RÄTTIGHETER! (börjar bli arg)

5.3 Skillnaderna mellan grupperna

I detta avsnitt förekommer de skillnaderna som uppmärksammas mellan grupperna. Frågeställningen som denna empiri kopplas till är; visar materialet några skillnader mellan intervjugrupperna utifrån könen på deltagarna? Även detta avsnitt är kategoriserat i underrubriker för att göra det tydligare för läsare och rubrikerna är 5.3.1 ”Bry dig inte” - peptalk, 5.3.2 talutrymme och språkanvändning samt 5.3.3 bekräftelsesökande.

5.3.1 ”Bry dig inte” - peptalk

En av skillnaderna mellan de fyra uppdelade grupperna var hur flickorna använde sig av peptalk till varandra och även till pojkarna i de blandade grupperna. Detta var något som inte förekom i pojkarnas sätt att uttrycka sig. Flickorna använde sig genomgående av peptalk i sina diskussioner utifrån Kalle och sina egna erfarenheter, vissa mer än andra men det förekom i alla grupper där flickor medverkade. De peptalk som förekom gick ut på hur flickorna ville att alla skulle våga vara sig själva, vilket var riktat till Kalle, killar överlag och dem själva. Det blev stärkande diskussion om hur man inte borde lyssna på andra utan bara utgå från sig själv och vad man själv tycker om. I gruppen med tjejer förekom uttrycker att inte bry sig, att du inte ska bry dig om du får kommentarer om hur du betar dig, vad du har på dig eller vad du tycker utan det viktiga är att du trivs med det och inte alla andra. Kläder som exempel är gjorda för att du ska ha på dig dem och att du ska vara bekväm i dem och inte ha det för någon annan var något som alla var överens om. Diskussionerna som utgick från ett peppande perspektiv var tydligast kring frågorna utifrån barnens erfarenheter och hur de har blivit behandlade. Det förekom även peppande till Kalle i boken men då fokus på att han ska våga vara sig själv och även hur fler killar ska våga vara Lucia och vara mer sig själva. I de blandade grupperna förekom det i mindre uträkning än i flickgruppen. Det var ofta utifrån Kalle eller att killar borde våga vara som de vill vara. En av den blandade gruppen peppade även under frågorna gällande barnens egna erfarenheter. Här förekommer resone-mangen hos de medverkande där de peppade varandra att våga vara sig själva:

Grupp 1 - Blandat

Intervjuaren: Men hur tycker du en Lucia ska vara? Ska det vara en tjej eller kille, långt eller kort hår?

G1P1: Spelar ingen roll!

G1F1 och G1F2: Jaaa!

G1F1: Det finns faktiskt tjejer som har kort hår

G1F2: Det finns killar också (syftar på killar med långt hår)

Grupp 3 - Blandat

G3F2: Det spelar ingen roll om man är tjej eller kille och vill vara Lucia!

Intervjuaren: Vad tycker ni om Maja? Hon ville ju inte vara lucia? Hon ville ju vara stjärnflicka istället

G3F2: Man ska få vara den man vill. Det ska inte spela någon roll med vilket kön man har.

Grupp 4 - Flickor

G4F1: Det spelar ingen vilka kläder, tjejdkläder eller kläder för det finns inte tjejdkläder eller killkläder

G4F3: Dem har gjort kläder för att man ska ha på sig kläder

Grupp 4 - Flickor

G4F1: Man kan ha långa shorts eller korta shorts, man får bestämma. Vänner bestämmer inte om man ska ha korta eller långa.

Grupp 4 - Flickor

G4F3: Bry dig inte, Om dem andra sårar dig, så bry sig inte. Lek med några andra istället umgås inte med dem.

Grupp 4 - Flickor

G4F3: Om dem andra säger att du inte ska ha på dig den. Att den är ful och du inte ska ha den på dig. Du ska få välja dina egna kläder själv. Du ska ha på dig vad du tycker om och är bekväm i.

Grupp 4 - Flickor

G4F3: Du behöver inte bry dig, om du vill ha på dig den så ha på dig den. Lyssna inte på alla andra.

5.3.2 Talutrymmet och språkanvändningen

En annan skillnad mellan grupperna under intervjuerna är talutrymmet och språkanvändningen mellan de två könen. Talutrymmet var inget som uppmärksammades under själva intervjun utan senare när granskningen skedde av videoinspelningen. Flickorna tar mer plats än pojkarna i diskussionerna genom att dominera samtalen och även använda fler ord i samtalen. Flickorna pratade även längre när de väl började prata vilket inte pojkarna gjorde utan var mer fåordiga.

I grupp ett som är en blandad grupp syns det tydligt hur flickorna delar på utrymmet i intervjun medan pojken bara säger något när han blir tillfrågad eller måste. Pojken svarade ofta genom att säga samma eller använda gester i sitt svar som nickande eller skakande på huvudet istället för att uttrycka ett ja eller nej.

I grupp två där bara pojkar förekom blir det en av pojkarna som tar plats och pratar mer men är väldigt fåordig i sina resonemang, resultatet visar därför mer på att han pratar oftare än dem andra än att han använder fler ord i samma fråga.

I grupp tre som är en blandad grupp tog en av flickorna mindre plats än men när hon väl pratade var hon inte fåordig utan hade mycket att säga. Den andra flickan som medverkade i denna grupp dominerar samtalen och är inte fåordig som pojkarna i denna grupp.

I grupp fyra som består av bara flickor var det en flicka som dominerade samtalet genom att göra utförliga resonemang men även förtydligar de andra i gruppens resonemang och även ställer frågor till sina kamrater för att förstå hur dem menar. I denna grupp förekommer knappt intervjuaren utan mer ställer frågor när en ny fråga ska ställas eller när medverkade börjar komma in på andra spår som att komma in i en diskussion om varför man firar Lucia.

Språkanvändningen synliggjordes genom att flickorna använde ett mer avancerat språk än pojkarna. Det blev även tydligt genom att pojkarna fick följdfrågor och även fick frågor tilldelade just dem eftersom de inte svarade på frågan. Flickorna däremot pratade längre och mer utförligt och krävde därför inte följdfrågor utan gav ett resonemang som var förståeligt. Flickorna ställde även frågor till varandra eller bekräftade när andra pratade på andra sätt som exempelvis genom nickningar. Detta skedde både i de blandade grupperna och i de som det var ett kön i. Det var även så att i vissa fall ställde flickorna frågor till eller förklarade vad pojkarna menade när de inte var tillräckligt tydliga i sina resonemang. Dessa synliggjordes i de frågorna som krävde mer än ett ja eller nej svar, men även på dessa frågor använde flickorna ett mer argumenterat svar istället som pojkarna använde kortare meningar eller även vissa ord bara. Pojkarna behövde större stöttning än flickorna i sitt resonemang och förtydligande av

vad de menade. Flickorna uppmärksammade och bekräftade även vad de andra i gruppen diskuterade på ett annat sätt än pojkarna genom att stärka, svara och diskutera med varandra. Diskussionen skedde då mellan flickorna i de blandade grupperna och gruppen med flickor. Detta synliggörs bland annat i dessa delar av intervjuerna:

Grupp 1 - Blandat

Intervjuaren: Jag kommer att läsa en bok för er som heter *Kalle som Lucia*. Vad tror ni den kommer handla om

G1F2: En kille som kommer bli lucia

G1F1: Jag tror också att det kommer en kille som vill bli lucia

Intervjuaren: Vad tror du elev3?

G1P1: Samma

Grupp 1 - Blandat

Intervjuaren: Precis, dem lurades lite. Vad tyckte alla andra om att Kalle var Lucia? Som klassen?

G1F2: Dem tyckte det var bra. För när så här han gick in i klassrummet. Då tyckte alla att han skulle bli lucia. Men rektorn och läraren tyckte inte det för det var så här tradition att det skulle vara tjejer.

Grupp 2 - Pojkar

Intervjuaren: På vilket sätt menar du då?

G2P3: Det finns i skolan!

Intervjuaren: Det finns i skolan? hur menar du då? Finns det kläder som tjejer kan ha men inte killar och kläder som killar kan ha men inte tjejer?

G2P1: Är det inte samma sak?

G2P3: Jooo

Grupp 3 - Blandat

Intervjuaren: Hur är man en bra lucia?

G3P2: Snäll

Intervjuaren: Vad tycker du G3P1?

G3P1: Snäll

Grupp 3 - Blandat

Intervjuaren: Då ska vi läsa om *Kalle som Lucia*. Vad tror ni den boken kommer handla om?

G3F2: Jag tror om en kille som heter Kalle som vill vara Lucia

G3F1: Jag tror den handlar om en kille som blir Lucia på skolan. Som G3F2 trodde också.

Intervjuaren: Vad tror du G3P1?

G3P1: Jag vet inte

Intervjuaren: Vad tror du G3P2?

G3P2: En Kille som heter Kalle?

5.3.3 Bekräftelsesökande

Det som skiljer grupperna och även könen åt under intervjun är hur pojkarna ofta vill ha reaktion eller bekräftande från de andra killarna i gruppen. Pojkarna vill även få med andra pojkar i sitt skrattande eller löjliggörande vilket gällde tre av pojkarna som medverkade i intervjun som motsvara hälften av de pojkar som medverkade. Detta skedde genom olika gester för att få de andra pojkarnas uppmärksamhet och få med dem andra i sitt löjliggörande. I en av blandade grupperna letade en pojke inte alls efter bekräftelse och uppmärksamhet från flickorna utan ville bara ha det från pojken i sin

grupp. Skratt var det som blev tydligast då dessa pojkar buffade på sina kompisar när de skrattade för att få dem också att skratta, vilket oftast inte fungerade men ibland fick de tillbaka en respons från kompiserna. Det förekom även tillfällen där de pojkarna försökte rikta uppmärksamheten mot honom genom att själv försöka vara rolig eller göra något som inte alls har med intervjun att göra. Under dessa tillfällen skedde ögonkontakt, grimaser, peta på varandra eller knuffande under bordet med händer och fötter som vare videoinspelning uppmärksammades dessa ögonblick. Dessa utdrag ur intervjuerna visar på det:

Grupp 3 - Blandat

Intervjuaren: (läser ur boken) Jag ser ut som en drömlucia. Det är mycket bättre än vad Kalle har vågats hoppas på.

- (G3P2 skrattar och grimaserar, försöker få respons från kompisarna men inte utan då rycker på axlarna)

Grupp 3 - Blandat

Intervjuaren: (läser ur boken) Det är jag som är Lucia! tänker Kalle.

- (G3P2 hånskrattar och få med sig G3P1 som också börjar skratta retsamt)

Grupp 2 - Pojkar

Intervjuaren: (Läser ur boken) Han vet att han skulle bli en jättebra Lucia tänker Kalle.

- (G2P3 skrattar retsamt samtidigt som han kollar på och försöker få med de andra killarna att skratta. Men det händer inte)

Grupp 2 - Pojkar

Intervjuaren: Vilka var det som inte ville att Kalle skulle vara Lucia?

G2P1: Jaha, rektorn och läraren, fröken. Och du (pekar på intervjuaren)

Intervjuaren: Nej, den sista stämmer inte. Jag fanns inte med i boken!

Grupp 2 - Pojkar

G2P3: Här har vi halvan av bordet

(Alla barn försöker mäta var mitten är)

Intervjuaren: Nu fortsätter vi med Kalle tycker jag istället för att mäta bordet. Hur tycker du att en Lucia ska vara?

Grupp 2 - Pojkar

G2P3: Jag kan faktiskt göra så här (gör något med händerna)

5.4 Slutsats

Slutsatsen visar på att pojkar och flickor ser på könsnormer på olika sätt. Flickorna anser att det är okej att en pojke är Lucia och att man får ha på sig vilka kläder man vill. En flicka uttrycker till och med att hon inte vet om uttrycket pojk- och flickkläder. Medan pojkarna i studien uttrycker förutom i slutet av intervjun att det inte är okej och att det finns kläder som är gjorda för respektive kön. Men i slutet av intervjuerna ändrar sig pojkarna sina resonemang för att hålla med de andra medverkande.

Det finns även andra skillnader mellan könen som språkanvändningen och talutrymmet, där flickorna som medverkade tog för sig mer och även använde ett mer avancerat och utvecklande språk när de förde de resonemang. Skillnaden mellan flickorna

och pojkarna som medverkade var även hur pojkarna hade ett bekräftelsebehov under högläsningen men även när de svarade på frågorna. Detta var genom ögonkontakt och ville någon form av respons av de som svarade eller gjorde, som att säga saker som skulle kunna få de andra att skratta eller göra saker som fick de medverkande att fokusera på något annat än intervjun.

6 Resultatdiskussion

I detta avsnitt kommer vi föra ett resonemang kring hur vi har tolkat det resultat vi presenterat i föregående avsnitt. Vi kommer även göra kopplingar till den tidigare forskningen och de teoretiska perspektiven studien utgått från. Avsnittet är uppdelat i tre delar utifrån resultatets empiri, 6.1 Barns uppfattningar om könsnormer, 6.2 Gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer och 6.3 Skillnader mellan grupperna. I slutet av avsnittet framgår det även ett avsnitt utifrån fortsatt forskning där det nämns vad som skulle vara intressant att forska vidare på utifrån de resultat som framkom i denna.

6.1 Barns uppfattning om könsnormer

Resultatet visar på att de medverkande barnens uppfattningar kring könsnormer inte stämmer överens med de stereotypa föreställningarna vi har i samhället. Det fanns undantag där barn uttryckte sig i linje med könsnormerna, där de till exempel inte tyckte Kalle skulle få vara Lucia eftersom han är pojke eller att de ansåg att det fanns könade kläder.

Från intervjuerna kunde vi se flera pojkar som uttryckte att de inte tyckte att pojkar kunde vara Lucia, de ansåg att Lucia ska ha långt hår och vara en flicka. Det fanns även tillfällen under läsningen och intervjun då dessa pojkar gjorde grimaser eller visade liknande reaktioner för att påvisa att det Kalle ville var fel, speciellt när Kalle beskrev Lucians attribut glittrande, strålande och vacker som något åtråvärt. Dessa pojkar följer Hirdmans (2001) teori om hur det inte anses okej för pojkar att vilja ha och vara det som traditionellt är flickigt, eftersom detta ses vara lägre ner i den sociala hierarkin. Detta med att pojkarna inte tycker att det är accepterat att varken vara Lucia eller ha peruk eller smink som Lucia. Hirdman (2001) uttrycker sig om hur könen är uppdelade och det finns en tydlig gräns mellan det som är kvinnligt respektive manligt som dessa medverkade utgår från att det inte finns någon kompromiss mellan en pojke som går över gränsen eller tvärt om. Det var dock barn som gick emot Hirdmans teori. En pojke ansåg att det var okej för en pojke att vara Lucia om hen skulle bära peruk och vara sminkad, därför att han ansåg att Lucian måste se ut som Lucia traditionellt gör. Barnen tyckte att det var okej för en pojke att vara Lucia. De beskrev det som att man som barn har rättigheter och bör få vara och klä sig som man vill.

Åsikterna skiljde sig dock beroende på vilken pojke det var som skulle vara Lucia, när det var Kalle i fokus var pojkarna motstridiga och uttryckte de tidigare nämnda åsikter och beteenden. När det istället var en pojke i intervjugruppen som uttryckte att han var intresserad av att vara Lucia ändrades åsikterna bland de som varit emot och

de var okej med att just han var Lucia. Detta kan ha betydelse för att det var någon som de nu kände och umgås med mot Kalle i boken som de inte alls har en koppling till och som dessutom är yngre än de själva. Hedlin (2010) beskriver hur de anpassar sig efter normerna i samhället utan att reflektera över förutom när det lyfts upp eller när någon bryter mot det. Som i denna diskussion när det först kommer ett exempel och sedan en till person som är kille och vill vara Lucia som de faktiskt känner ändrar deras bild av Lucia som gör det mer accepterande för en pojke.

Vid frågan om det finns kläder som är till för flickor respektive pojkar hade barnen svårigheter att svara, de diskuterade fram och tillbaka kring vilka kläder som skulle kunna vara tjejdkläder eller killkläder men fick oftast mothugg från ett annat barn som inte höll med. När en pojke uttryckte att klänningar var tjejdkläder var det en flicka som inte höll med, eftersom hon inte tyckte om att ha klänningar och pojken rättade sig efter det. Efter diskussion kom barnen i alla grupper fram till att det kanske inte fanns något som hette tjej- eller killkläder. Eftersom barnen kom fram till svaret tillsammans genom att kommunicera med varandra deras tankar och åsikter som bevisar Davies (2003) teori som utgår från att genus skapas i samspel med varandra. Det är via kommunikationen som skedde via en diskussion mellan eleverna där det först hade olika åsikterna fast sedan gemensamt utan intervjuaren beslutande om ett gemensamt svar om gruppens åsikter om könsnormer skapades och utvecklades. Denna delen av intervjun utgår även hur Vygotskij (2001) utgår från att det är via kommunikationen som interaktionen som människan utvecklar sitt lärande.

De medverkande barnen bor i ett mångkulturellt och socioekonomiskt utsatt område som gör att det förekommer att barnen ärver kläder från sina syskon. Detta kan vara en anledning till att barnen inte la någon större vikt på motiv eller färg på kläder utan argumenterade istället för att kläderna skulle vara bekväma och att man skulle trivas i dem. Däremot blev det en diskussion i gruppen med flickor gällande om hur de kan få kommentarer om kläderna men de har lärt sig och försöker att inte bry sig utan att ha på sig vad dem anser att dem vill vare sig det är en tröja som är pojkig eller längre shorts som inte är typiska flickiga. Flickornas erfarenheter stämmer inte in på det som Hirdmans (2001) genussystem som utgår från hur det är lättare att klättra upp i hierarkin än klättra neråt, de medverkande flickorna i gruppen klättrade uppåt i hierarkin i sina klädval men ändå fick de kommentarer och åsikter om vad de har på sig. Detta stämmer även överens med hur Hedlin (2010) ser på saken, hur det är accepterat för en kvinna att överträda könsnormerna för respektive kön men det är inte accepterat för män.

Under tre av de fyra intervjuerna diskuterades det om det var möjligt på den skolan att vara Lucia som pojke. Det framkom under intervjuerna att en pojke hade önskat att vara Lucia men inte fått det och en flicka hade kollat med de som har ansvaret för Luciafirandet varje år som sagt att det inte var möjligt, däremot skulle de se över om det kunde ändras till nästa år. Innan vi utförde intervjuerna var detta något som vi inte visste om utan blev förvånade över hur eleverna beskrev skolan hur det bara acceptabelt med en flicka som Lucia. Detta kan betyda att det finns medvetna eller omedvetna könsnormer hos läraren eller skolledningen som inte finns hos eleverna eftersom alla barnen som medverkade tyckte att pojken i fråga skulle få vara Lucia. Som tidigare

nämnt uttrycker Hedin (2010) vikten av att läraren är medveten och har goda kunskaper om genus för att kunna arbeta kring könsnormerna som existerar i samhället som vi lever i. Det lyfts även fram i Skolverket (2019) genom att skolan ska sträva efter att det ska vara jämställt mellan könen och därför borde det inte finnas några problem i att en pojke vill vara Lucia i dagens samhälle. Vi anser att det inte finns några undantag eller orsaker till att en pojke inte ska kunna få vara Lucia.

Hedlin (2010) och Heikkilä (2015) beskriver hur det alltid finns förväntningar på könen, men att den antingen är medveten eller omedveten som gör hur läraren väljer att agera i vissa tillfällen. Genom att se det på så vis kan det vara omedvetna könsnormer som besitter hos de inblandade lärarna som gör att på denna skola fick inte pojken vara Lucia fast han ville gärna det. Förhoppningsvis är detta något som synliggörs när barnen i undersökningen valde att lyfta upp det med lärarna för att försöka ändra det till nästa år att pojkar också skulle få valmöjligheten att vara Lucia.

6.2 Gruppåverkan på sina egna åsikter om könsnormer

Under intervjuerna fanns det två områden som uppmärksammades genom att barnen påverkade varandra under intervjun. Det ena skedde i en av de blandade grupperna och i den gruppen med pojkar där tre av pojkarna som medverkade ändrade sin åsikt allt eftersom intervjun fortgick. I början av intervjun är det tydligt med både hur barnen reagerar på högläsningen men även svarar hur de gör att de inte accepterar att en pojke ska vara Lucia. Dock har alla pojkar ändrat sin åsikt mot slutet av intervjun och är mer öppna till en pojke som Lucia. Detta skedde oftast när andra i gruppen hade svarat annorlunda som sedan barnen valde att ändra sina svar och därför anser vi att det är de andra medverkande svar har påverkat barnen som valt att ändra sin åsikt.

Vygotskijs teori om hur vi lär oss i samspel med varandra är grunden även till Davies teori om hur vi skapar genus tillsammans, att det är i samspel med varandra som könsnormerna skapas (Davies, 2003; Vygotskij, 2001). Davies poststrukturalistisk teori kan synliggöras i denna studie genom att se på hur pojkarna väljer och ändra åsikter till det som de andra barnen i gruppen har svarat och att de i slutet av intervjun har kommit fram till ett gemensamt svar om det är acceptabelt att vara Lucia som pojke och även ha på sig kläder som egentligen är kategoriserade till det motsatta könet. Här blir det tydligt hur barnen i studien gör genus tillsammans och för resonemang som får andra att ändra sig. Hur alla grupper i slutet av intervjun hade kommit fram till ett gemensamt svar när det kom till frågorna om genus pekar på hur Vygotskijs teori (2001) och Davies teori (2003) stämmer. De medverkande barnen i alla grupper kom fram till ett gemensamt svar och därför utvecklade sin kunskap av varandra och även skapat könsnormer och genus i samspel av varandra.

Det andra tillfället som uppmärksammades var hur det var två flickor, en i den gruppen med flickor och en i den blandade gruppen som agerade peppande som sedan påverkade de andra i gruppen positivt genom att de också började peppa andra i gruppen och även killar överlag. I peppande samtalen förekom ofta orden ”bry dig inte” eller ”spelar ingen roll” från flickorna som ansåg just att det viktiga är att du känner dig trygg och bekväm med dina val av kläder eller att vara Lucia. Flickorna påverkade

varandra positivt genom att inte ”ta någon skit” från någon och att man ska våga vara sig själv oavsett vad andra än säger. Hirdmans (2001) genussystem visar tydligt på hur attribut och egenskaper är uppdelade mellan könen och är varandras motsvarigheter. Vilken påvisar under dessa två exempel där pojkarna ändrar sin åsikt utefter att de andra medverkande i studien har uttalat sig medan flickorna inte gjorde det utan flickorna använda höll sig till sitt resonemang och stärkte det istället under intervjuens gång. Det andra exemplet är hur flickorna är peppande medan pojkarna i studien inte är det. Flickorna peppar varandra och även killar överlag om hur man ska våga vara sig själv, vilket även smittade av sig på de andra flickorna.

Det kan varit andra påverkansfaktorer som gjorde att pojkarna valde att ändra sitt svar som att pojkarna i fråga trodde att det var det rätta svaret efter att alla andra svarat samma. Att det svaret som de andra barnen svarade var det svar som förväntades från intervjuaren och valde därför att ändra sitt svar. I två fall ändrade pojkarna åsikt om att en kille skulle få vara Lucia efter att det är en pojke som säger att han vill vara Lucia. Det kan ha betydelse att den medverkades vilja att vara Lucia ändrade de andra pojkars åsikt om att det inte är acceptabelt att vara Lucia som pojke. Men eftersom de fortfarande ansåg att Kalle inte skulle vara Lucia förändrades inte deras åsikt som Lucia utan bara om sin kompis blev Lucia. Detta kunde även vara varför flickorna tog efter varandra och började peppa varandra genom att de trodde det var det rätta svaret på frågorna. Men eftersom det förekom i stor uträkning tror vi ändå att det inte hade någon betydelse. Vi anser därför att i dessa fall handlar det gruppåverkan som orsakade till att pojkarna bytte åsikt och hur flickorna blev peppande i sina resonemang.

6.3 Skillnaderna mellan grupperna

Hedlin (2010) beskriver hur det finns olika förväntningar kring flickor och pojkar gällande hur de använder språket. Dessa förväntningar gör oftast att de vuxna pratar olika mycket med flickor och pojkar, där flickor får en större chans att få uttrycka sig medan pojkarna istället får tillsägelser eller direkta uppmaningar. Denna talskillnad synliggjordes vid genomgång av videoinspelningen där vi kunde se en stor skillnad mellan pojkarnas och flickornas talutrymme och ordanvändning. Flickorna var de som talade mest i båda dem blandade intervjugrupperna där de gav längre argument som svar på frågorna, startade diskussioner med gruppen och även kom med följdfrågor till övriga i gruppen. Genom att synliggöra detta har vi använt oss av Hirdmans (2001) genussystem genom ett isärhållande av könen för att synliggöra de olika attributen och förväntningarna som finns hos de respektive könen. Som att förväntningen på flickor i diskussioner är att de ska uttrycka sig i större stärkning och även kunna föra ett resonemang. Där samma förväntningar inte alls finns på pojkarna utan att de mer kan svara genom få ord och inte i samma utsträckning som flickorna föra ett resonemang.

Vi kunde även se skillnader på språket hos flickorna och pojkarna. Flickorna använde ett mer avancerat språk och förklarade sina svar mer utförligt än vad pojkarna gjorde. Pojkarnas svar var istället korta och fåordiga och bestod oftast med ett ja eller nej, upprepning av vad tidigare sagt eller en nickning. Chambers (2011) framhäver barn som att ha en medfödd förmåga att bland annat ifrågasätta och jämföra vilket

flickorna påvisade. Dock behövde pojkarna en stor del stöttning vid svar på frågorna där intervjuaren behövde ställa följdfrågor för att de skulle utveckla sina svar. I gruppen med bara pojkar fanns det ingen flicka som kunde ta plats och därav behövde pojkarna ge svar på frågorna utifrån sig själva, i denna intervju var det en av pojkarna som talade mer än de andra två dock var dessa svar oftast upprepningar av vad han själv tidigare sagt eller ändringar av sin åsikt baserat på de andras svar. Detta kan vara på grund av förväntningarna som finns i samhället utifrån Hirdmans (2001) genussystem om de olika attributen och förväntningar som finns på flickor och kvinnor respektive pojkar och män.

Detta kan bero på att flickorna har ett större ordförråd och har fått chansen att öva på att prata på ett annat sätt som pojkarna som Hedlin (2010) beskriver, men det kan även bero på andra saker. Det kan även bero på att pojkarna inte tyckte att ämnet var intressant och var därför inte intresserade av att svara eller att de inte kände att de fick plats att säga sitt för att flickorna tog så pass stor plats. Det sistnämnda visar dock inte gruppen med bara pojkar ingen skillnad på, utan de fortfarande gav väldigt korta svar.

Flickorna uttryckte sig ofta med en "bry dig inte"-anda där de peppade sina kamrater till att inte bry sig om vad andra tyckte och tänkte och att istället fokusera på sig själva. Deras reaktioner var höjande både till Kalle och till varandra, där de hejade och hurrade på Kalle när han uttryckte sina viljor och stod upp för sig själv i boken och gjorde samma sak till varandra när en av dem uttryckte något. Flickorna agerade med ilska och sura miner när vuxenvärlden hindrade Kalle från sina viljor till skillnad från pojkarna som nickade och höll med under samma situation.

Ett bekräftelsesökande synliggjordes hos pojkarna som medverkade i studien, som utgick från hur de sökte bekräftelse hos de andra pojkarna i gruppen ett "titta på mig" beteende. Där framgick ofta frågor och funderingar som inte hade något alls med studien att göra, som var mitten på bordet är eller började blanda in intervjuaren i sina svar på frågorna om boken. Det framgick även i videoinspelningen hur pojkarna puttar på varandra, gör grimaser och söker ögonkontakt för att få reaktioner på vad de har precis sagt eller gjort. Detta var inget beteende vi kunde se hos någon av flickorna som deltog. Hedlin (2010) beskriver hur man redan som barn vill passa in ett mönster och bli accepterad, och därför utgår från de könsnormerna som finns representerade i samhället. Detta ser vi tendenser till under dessa delarna av intervjun eftersom pojkarna i fråga försöker följa könsnormerna genom att förlöjliga men också försöka få med sina killkompisar på samma spår för att känna sig mindre utsatta eller ensamma i sin åsikt.

6.4 Fortsatt forskning

Under studie har vi upptäckt delar som skulle vara intressanta att arbeta vidare kring. Där ämnet och fokus skulle vara densamma med att se över lärarens syn på genus, där lärare kan intervjuas för att se hur de arbetar med genus och ser på frågan. Det var även något som vi hade tänkt att ta med i detta arbete från början, men upplevde fort att studien hade blivit för stor, eftersom vi hade velat intervjua två klasslärare om deras resonemang kring genus och undersöka hur och om det har påverkat eleverna.

En annan aspekt som skulle vara intressant undersöka vidare är heteronormativitet, hur barnen ser på heteronormen och de som avviker och om det finns några skillnader mellan hur olika kulturer ser på detta. Detta eftersom vi har en erfarenhet av att barn inte är accepterande av andra typer av sexualiteter.

Något som även väckt vår nyfikenhet är en socioekonomisk aspekt av arbetet, där man kan jämföra hur olika socioekonomiska grupper ser på frågan.

7 Referenser

- Bratt, M. (2018). På den här skolan har de två lucior – en kille och en tjej. *Aftonbladet*. Tillgänglig: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/godanyheter/a/l1AXEL/pa-den-har-skolan-har-de-tva-lucior--en-kille-och-en-tjej>
- Chambers, A. (2011). *Böcker inom och omkring oss*. Stockholm: Gilla Böcker.
- Davies, B. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Hedlin, M. (2010). *Lilla genushäftet 2.0: Om genus och skolans jämställdhetsmål*. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:430176/FULLTEXT01.pdf>
- Heggestad, E. (2014) *Regnbågsfamiljer och könsöverskridande barn: Bilderbokens nya invånare*. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:765959/FULLTEXT01.pdf>
- Heikkilä, M. (2015). *Lärande och jämställdhet i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Heikkilä, M. (U.Å). Förväntningar på flickor och pojkar - genusperspektiv på barns språkutveckling. I *Bokstart* (s.1-5). Stockholm: Kulturrådet
- Henkel, K. (2006). *En jämställd förskola: teori och praktik*. Falun: Scandbook.
- Hirdman, Y. (2001). *Genus: – om det stabila föränderliga former*. Stockholm: Liber.
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2014). *Den Kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Nationalencyklopedin [NE]. (2019A). *Kön*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/k%C3%B6n>
- Nationalencyklopedin [NE]. (2019B). *Genus*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/genus>
- Nationalencyklopedin [NE]. (2019C). *Könsroller*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/k%C3%B6nsroll>
- Organisation/Myndighet. (2019). *Barnkonventionen*. Hämtad 2019-11-07 från URL: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>
- SFS 2008:567. *Diskrimineringslagen*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.
- SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Skolverket. (2019). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/getFile?file=4206>
- Säljö, R. (2017). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. P Lundgren, R. Säljö, C. Liberg (Red.), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & kultur
- Tivenius, O. (2015). *Uppsatsens inre liv*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2017), *God forskningsed*. Tillgänglig: https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forsknings-sed_VR_2017.pdf
- Vygotskij, L. (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.
- Westlund, B. (2009). *Att undervisa i läsförståelse: lässtrategier och studieteknik för de första skolåren*. Stockholm: Natur & kultur.

8 Bilagor

8.1 Bilaga A – Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter från Mälardalens Högskola som skriver vårt examensarbete inom lärarutbildningen och ska göra en undersökning i ert barns klass under vecka 47 och 48.

Vi ska undersöka hur barn resonerar kring genus genom att läsa en bok och intervjua barnen om boken i små grupper. Gruppsamtalen filmas och filmerna kommer endast användas av oss och vår handledare till detta examensarbete.

I uppsatsen kommer barnen och skolan få fiktiva namn och filmerna raderas efter avslutat arbete.

För att ert barn ska medverka måste ni godkänna deras medverkan genom att fylla i denna lapp och lämna in till läraren.

Ni och barnen har rätt att när som helst under arbetets gång avbryta medverkan. Detta arbete kommer att läggas upp på internetportalen Diva.

Har du några frågor så kan du kontakta oss.

Melina: Mfg16001@student.mdh.se, Tel-nr: [REDACTED]

Matilda: Mst15002@student.mdh.se, Tel-nr: [REDACTED]

Handledare Karin Bergman: Karin.bergman@mdh.se

Barnets namn:

Vårdnadshavares namn:

Namnförtydligande:

Tillåter ni ert barn att delta i intervjun?

JA

NEJ

8.2 Bilaga B – Intervjufrågor Kalle som Lucia

Före läsning:

Vad tror du boken handlar om?

- Utifrån framsidan och titeln

Efter läsning:

Vad handlade boken om?

Stämde det med vad du trodde boken skulle handla om?

Varför ville Kalle vara Lucia? Och fick han vara det?

Vad tyckte klassen om att Kalle blev vald till Lucia?

Hur reagerade rektorn och läraren på att Kalle blev Lucia?

Hur tycker du de skulle reagerat?

Hur tycker du att en Lucia ska se ut? Tycker du att en Lucia ska vara en tjej?

Vad tyckte du om att Maja ville vara stjärn-flicka och inte alls vara Lucia?

Tycker du att det finns kläder som tillhör flickor men inte pojkar?

Tvärt om tillhör pojkar men inte flickor?

Har du någon gång känt att du vill ha på dig ett klädesplagg som andra inte tycker du ska ha?